

Ольга Ярошенко

*доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член (академік) НАПН України,
головний науковий співробітник
(Інститут вищої освіти НАПН України)*

ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ВНАСЛІДОК ЗАСТОСУВАННЯ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

В умовах гармонізації вітчизняної вищої освіти з Європейським освітнім простором актуальності набуває дуальна форма здобуття освіти, багаторічний досвід застосування якої у Німеччині та інших країнах з високим рівнем економіки засвідчує її високу ефективність.

Право громадян України на здобуття вищої освіти у дуальній формі закріплене на законодавчому рівні. Від інституційної форми вона відрізняється тим, що «передбачає навчання на робочому місці на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації обсягом від 25 відсотків до 60 відсотків загального обсягу освітньої програми на основі договору» [1, стаття 49].

Зарубіжний досвід та перші результати організованого МОН України національного пілотного проекту із застосування у вітчизняних закладах освіти дуальної форми її здобуття доводять, що дуальна форма здобуття вищої освіти забезпечує належну практичну підготовку випускників до роботи за обраною кваліфікацією, мотивує їх до трудової діяльності з урахуванням здобутої вищої освіти, допомагає працевлаштуватись. Відтак, інтерес закладів вищої освіти, роботодавців, здобувачів освіти до навчання у дуальній формі постійно зростає.

Навчання у дуальній формі характеризується тим, що до засвоєння студентами освітніх компонентів освітньої програми причетні на правах рівноправного партнерства заклад вищої освіти і підприємство. Як зазначено у запропонованому МОН Україні проекті Положення про дуальну освіту, «дуальна форма передбачає часткове перенесення процесу формування програмних компетентностей і результатів навчання в умови професійної практичної діяльності. При цьому частина обсягу освітньої діяльності замість аудиторної та самостійної роботи виконується у формі навчання на робочому місці (робочих місцях) з відповідним перерозподілом часу освітніх компонентів» [3, с. 2]. Від цього усталений для інституційної форми освітній процес як діяльність «спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості» [1, Стаття 47], зазнає трансформацій. Окреслимо їх.

Досягнення частини запланованих результатів навчання відбувається під час виконання здобувачем освіти трудових обов'язків на підприємстві. Задля цього укладається тристоронній договір між закладом вищої освіти, підприємством-роботодавцем та студентом. Студент складає індивідуальний план за дуальною формою, яким передбачається досягнення запланованих очікуваних результатів навчання на робочому місці. І хоча відповідальність за якість реалізації освітньої програми за дуальною формою покладається на заклад освіти, з підприємства не знімається

відповідальність за якість навчання у дуальній формі. Тому контроль виконання студентом індивідуального навчального плану й оцінювання результатів навчання за дуальною формою заклад освіти здійснює спільно з підприємством.

Суттєвих змін зазнає навчальний план в межах окремих освітніх компонентів і, відповідно, навчальне навантаження науково-педагогічних працівників та студентів. Змінюється співвідношення годин навчальних занять у закладі вищої освіти, самостійної роботи і практичної підготовки; у вибіркову частину навчального плану додаються нові навчальні дисципліни, що вивчаються на робочому місці. Лекції і практичні заняття набувають більшої практичної спрямованості, частину практичних занять науково-педагогічні працівники можуть проводити на підприємстві; графік освітнього процесу узгоджується між ЗВО і підприємством. Тематика курсових робіт, бакалаврських і магістерських досліджень тісно ув'язується з потребами підприємства, а самі дослідження студенти мають змогу виконувати на сучасному обладнанні, в лабораторіях і виробничих цехах, установах з високим рівнем організації праці. Загалом існує чіткий поділ на період навчання у закладі освіти і період навчання на підприємстві.

Посилюється студентоцентрованість освітнього процесу. Здобувачі освіти за особистим бажанням обирають дуальну форму здобуття вищої освіти й підприємство, де відбуватиметься їхня практична підготовка. Створюються умови для навчання, що сприяють задоволенню потреб і здібностей різних студентів. Набуття практичного досвіду, можливість працевлаштуватися і швидко кар'єрно зростати, фінансова привабливість навчання у дуальній формі (здобувачу освіти оплачується робота на підприємстві) – такими є основні результати втілення принципу студентоцентрованого навчання з використанням дуальної форми здобуття освіти.

Трансформації освітнього процесу під впливом застосування дуальної форми здобуття освіти відбуваються у процесі виконання завдань Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти, в результаті яких спостерігаються:

«– зміцнення та удосконалення практичної складової освітнього процесу із збереженням достатнього рівня теоретичної підготовки [2, с. 3];

« – модернізація змісту освіти з метою приведення їх у відповідність до сучасного змісту професійної діяльності» [Там само, с. 4]

Таким чином потреби вітчизняного ринку праці у фахівцях з належною практичною підготовкою спонукають заклади вищої освіти до постійного удосконалення освітнього процесу з властивими йому трансформаціями. Нині увага зосереджена на застосуванні дуальної форми здобуття вищої освіти, що продукує низку трансформацій освітнього процесу у його плануванні, організації та методичному забезпеченні. Наних слід зважати науково-педагогічним працівникам, керівникам закладів вищої освіти, роботодавцям, котрі стали на шлях запровадження нової форми здобуття освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII
URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18?find=1&text=%D0%B4%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0+%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0#w1_1Про вищу освіту

2. Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти, розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 верес. 2018 р. №660-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-%D1%80#Text>.

3. МОН пропонує до громадського обговорення проект наказу «Про затвердження Положення про дуальну форму здобуття вищої та фахової передвищої освіти» URL:<https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proyekt-nakazu-pro-zatverdzhennya-polozhennya-pro-dualnu-formu-zdobuttya-vishoyi-ta-fahovoyi-peredvishoyi-osviti>